

Haklar Çantamda Neler Var?

Türkiye'deki Refakatsiz
Çocuklar için Bilgi Kitapçığı

Ekim 2021
(Türkçe/Turkish)

Mülteci
Hakları
Merkezi

Refugee
Rights
Turkey

İçindekiler

18 yaşından küçüküm ve Türkiye’de tek başımayım. Yabancı uyruklu bir çocuk olarak haklarım nelerdir?	5	Kurumda kalırken çalışabilir miyim?	31
Refakatsiz bir çocuk olarak Türkiye’de bana sağlanacak korumaya nasıl erişebilirim?	7	Başka ülkelerde yaşayan aile üyelerimle bir araya gelmek üzere aile birleşimi başvurusu yapmak istiyorum. Bunun için ne yapmam gerekiyor?	33
Yanımda gerçek yaşımı gösteren herhangi bir kimlik belgem yok. Bu durumda yaşımı ve çocuk olduğumu nasıl kanıtlayabileceğim?	9	Kurumda kalırken eğitimime devam edebilir miyim?	35
Yaş tespiti nedir? Nasıl yapılır?	11	Türkiye’de üniversiteye gidebilir miyim?	37
Yaş tespiti sonucunda yaşım olduğundan daha büyük tespit edildi. Bu durumda yapabileceğim bir şey var mı?	13	Ülkeme geri dönmeye korkuyorum. Türkiye’de sığınma başvurusu yapabilir miyim?	39
Bana Türkiye’de koruma sağlayan hangi kurum? Herhangi bir aşamada ücret ödemem gerekecek mi?	15	Türkiye’de sığınma başvurusu yapan kişilere sağlanan haklar nelerdir?	41
Koruma altına alındığım kurum nasıl bir yer olacak? Benimle ilgilenecek kişiler olacak mı?	17	Geçici koruma ya da uluslararası koruma başvurumu 18 yaşımı doldurup kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaparsam ne olacak?	43
18 yaşından küçük kardeşlerim var. Aynı kurumda mı kalacağız yoksa ayrı kurumlara mı yerleştirileceğiz?	19	Yakında 18 yaşımı dolduracağım ve kaldığım kurumdan ayrılmam gerekecek. Kurumdan ayrıldıktan sonra beni neler bekliyor?	45
Refakatsiz bir çocuğum ancak kurum bakımında kalmak istemiyorum. Kendi başıma yaşayabilir miyim?	21	BMMYK bana sığınma başvurum konusunda yardımcı olabilir mi?	46
Kurum bakımına alındım. Ne kadar süreyle bu kurumda kalabilirim?	23	Mülteci Hakları Merkezi ne iş yapar? Mülteci Hakları Merkezi bana hangi konularda yardımcı olabilir?	47
Kurumda kalırken refakatsiz çocuk olarak hangi hak ve hizmetlerden faydalanabileceğim?	25		
Kurumda kalırken uymam gereken kurallar var mı?	27		
Kurumda kalıyordum ancak kurumdan izinsiz bir şekilde ayrıldım. Geri dönebilir miyim?	29		

Bu kaynak, Mülteci Hakları Merkezi (MHM) tarafından Amerikalı sivil toplum kuruluşu Refugee Solidarity Network (RSN) ortaklığında yürütülen bir proje kapsamında hazırlanmıştır. Burada yer verilen bilgiler yalnızca bilgilendirme amaçlıdır.

Hoş geldiniz!

18 yaşından küçüküm ve Türkiye’de tek başımayım. Yabancı uyruklu bir çocuk olarak haklarım nelerdir?

Türkiye’de 18 yaşından küçük olan herkes çocuk sayılır. Bunun anlamı, 18 yaşından küçük herkesin, Türkiye’de “çocuklara” tanınan hak ve hizmetlerden faydalanabileceğidir. Bu bilgilendirme içeriği boyunca “çocuk” ya da “küçük” ile daima 18 yaşın altındaki kişiler kastedilecektir.

Eğer bir çocuk, yanında annesi, babası ya da kendisinin bakımını üstlenen yetişkin bir akrabası olmadan Türkiye’ye gelmişse ya da Türkiye’ye geldikten sonra onlardan ayrı düştüyse bu çocuğa “refakatsiz çocuk” denir. Uyruğu, dili, dini, cinsiyeti veya herhangi bir başka özelliği fark etmeksizin Türkiye’deki bütün çocuklar, çocuklara sunulan hak ve hizmetlerden eşit olarak faydalanabilir.

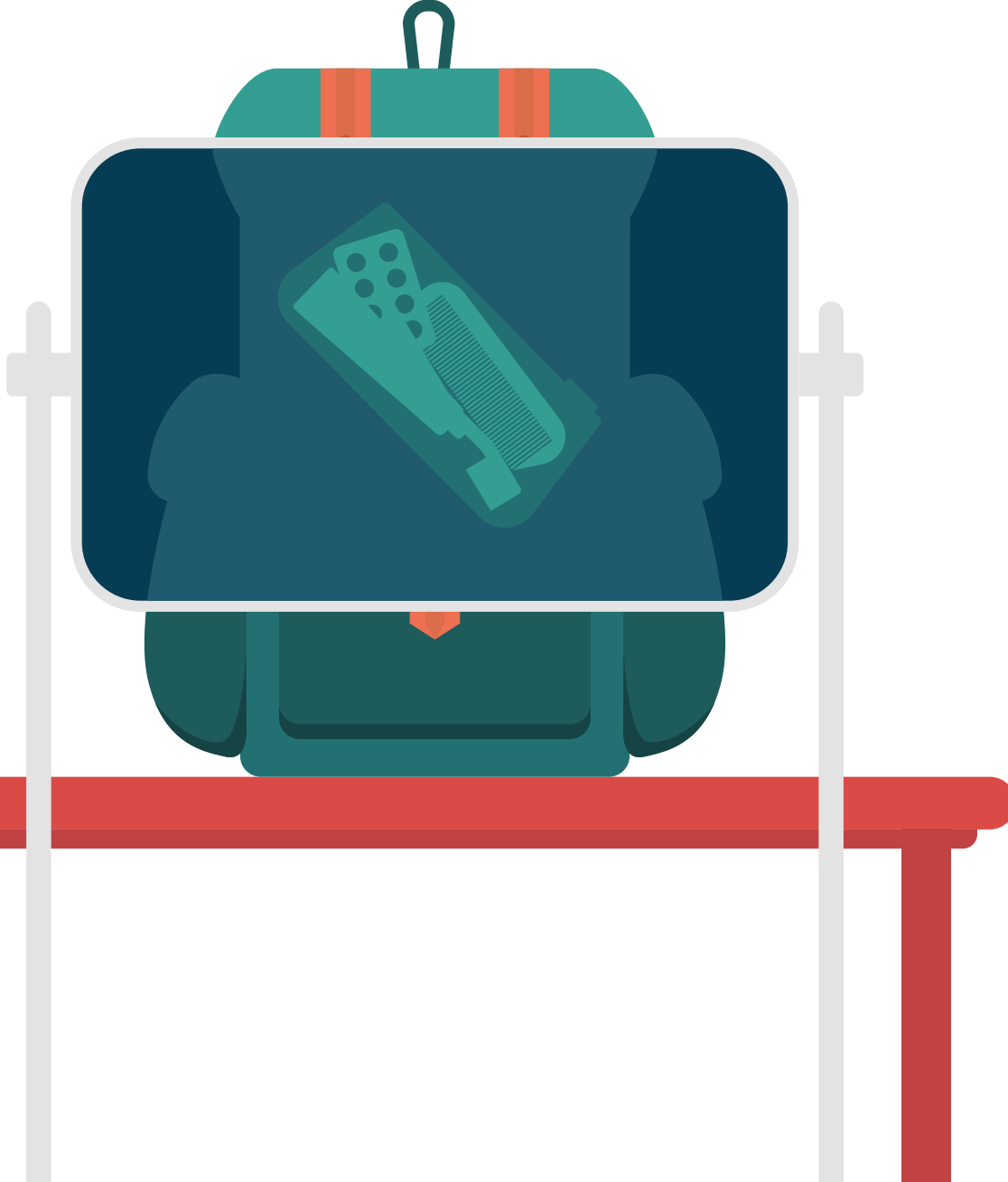
Türkiye’de çocukların korunmasından sorumlu resmi kurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’dır. Türkiye’de refakatsiz olduğu anlaşılan çocuklar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı ve yaş ve cinsiyetlerine uygun olan kuruluşlarda barınırlar. Çocuklar, 18. yaşlarına basana kadar bu kuruluşlarda kalabilirler. Kuruluşlarda kalan çocukların beslenme, sağlık, eğitim ve kıyafet gibi temel ihtiyaçları ücretsiz olarak karşılanır. Bu kuruluşların resmi adı Çocuk Destek Merkezi’dir (ÇODEM); ancak “kurum”, “kuruluş” ve “yurt” gibi isimlendirmeler de kullanılmaktadır.

Yanımda gerçek yaşımlı gösteren herhangi bir kimlik belgem yok. Bu durumda yaşımlı ve çocuk olduğumu nasıl kanıtlayabileceğim?

Refakatsiz çocukların beraberlerinde getirdikleri her türlü kimlik belgesi, doğum belgesi, pasaport, geçmiş eğitim yıllarına ait karneleri ya da yaşlarını gösterir herhangi bir resmî belge yaş tespiti için kilit öneme sahiptir. Çocuk bu belgelerle Türkiye'ye gelmediyse bile bu belgelerin aslının ya da fotoğrafının daha sonra menşeye ülkedeki aile üyeleri aracılığıyla temin edilmesi tespit işlemleri için yardımcı olabilir.

Yaşını gösterir herhangi bir kimlik belgesi olmayan veya fiziksel görünüşü itibarıyla 18 yaşından büyük olduğu yönünde şüphelenilen çocuklar için yaş tespit işlemleri gerçekleştirilir.

Yaş tespiti nedir? Nasıl yapılır?

Yaş tespiti, kişilerin yaşının pasaport veya kimlik belgesi gibi resmî belgeler yoluyla belirlenemediği durumlarda ya da kişilerin iddia ettikleri yaşta olmadıklarına dair şüphe bulunduğu durumlarda gerçekleştirilen bir tıbbi değerlendirmedir. Bu değerlendirme uzman bir doktor ya da doktor heyeti tarafından bir hastanede gerçekleştirilir.

İnsan bedeni, özellikle kemik ve diş gelişimi ve ergenlik döneminde vücutta meydana gelen birtakım değişiklikler yaş tespiti yapan doktorlara kişinin biyolojik yaşıyla ilgili fikir verir. Türkiye’de refakatsiz çocukların tespit sürecinde kullanılan en yaygın yaş tespit yöntemi bir devlet hastanesinde gerçekleştirilen, el bileği röntgeninin çekilmesi yoluyla kemik gelişiminin değerlendirilmesi yöntemidir. Yaş tespit süreçlerinde gerçekleşen muayene ve testler çocuğa herhangi bir fiziksel ya da psikolojik zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirilir. Muayeneyi ve değerlendirmeyi yapacak doktorun yaş testinin amacı ve yöntemi konusunda çocuğu bilgilendirmesi gerekir.

Yaş testinde çocuğa bir çocuk polisi ve ihtiyaç varsa bir tercüman eşlik eder. Çocuğun yaş testiyle ilgili herhangi bir ödeme yapması gerekmez.

Yaş tespiti sonucunda yaşımd olduğundan daha büyük tespit edildi. Bu durumda yapabileceğim bir şey var mı?

Yaş tespiti çok kolay bir tespit değildir ve bu sebeple zaman zaman hatalı değerlendirmeler yapılabilir. İnsan bedeninin gelişimi farklı ülkelerdeki iklime, beslenme alışkanlıklarına ve kalıtsal özelliklere göre farklı hızlarda gerçekleşebilir. Yaş tespit değerlendirmesinde bütün bu farkların da dikkate alınması gerekir ve bu konuda hala daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu sebeplerden, yaş tespit değerlendirmesi her zaman net bir sonuç vermez, örneğin kişinin yaşını 16 yaş 5 aylık gibi değil de 15-17 yaş aralığında olarak tahmin edebilir. Bu durumda da yine kişinin yaşı farklı bir şekilde kayda geçirilebilir.

Yaş tespitine itiraz edilebilir. Bunun için ilk değerlendirmeyi yapan hastaneye veya başka bir hastaneye başvurulabilir ya da yaş tespitinde uzmanlaşmış adli tıp birimlerinde yaş tespiti yaptırılabilir. Adli tıp birimlerinde yapılan yaş tespitinde yalnızca el bileği kemiği gelişimi değil, bedenın tamamı değerlendirilmeye alınır. Bu sebeple ilk yaş tespitine yapılacak itirazda daha kapsamlı bir uzman raporu almak faydalı olur. Bu alternatif raporların daha sonra tespitın gerçekleştiği ilin İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne ya da doğrudan mahkemeye sunulması gerekir. Bu süreçte bir avukattan ya da bir sivil toplum kuruluşundan destek almanız çok önemlidir. Mülteci Hakları Merkezi de yaş tespiti itirazı konusunda size ilave bilgilendirme desteği sağlayabilir ve bu itirazı gerçekleştirmenize yardımcı olabilir.

Bana Türkiye’de koruma sağlayan hangi kurum? Herhangi bir aşamada ücret ödemem gerekecek mi?

Türkiye’ye gelen refakatsiz çocuklara koruma sağlayan aslen Türkiye Devleti’dir. Türkiye’de 18 yaşın altındaki kişilerin bakımı ve korunması konusunda görevli devlet kurumu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’dır. Refakatsiz çocuklara sağlanan barınma hakkı başta olmak üzere diğer temel ihtiyaçlara erişim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kuruluşlarda görevli kişiler tarafından gerçekeştirilir. Refakatsiz çocuklara tespit süreçlerinde ve koruma altına alınıp bir kurumda kaldıkları süre boyunca sağlanan temel hak ve hizmetler tamamen ücretsizdir.

Koruma altına alındığım kurum nasıl bir yer olacak? Benimle ilgilenecek kişiler olacak mı?

Kurum bakımına alınan refakatsiz çocuklar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda kalırlar. 0-7 yaş grubundaki kız ve erkek bebekler ve çocuklar bir arada kalabilirler. Ancak 8-17 yaş aralığındaki çocuklar yaşlarına ve cinsiyetlerine göre ayrılmış kuruluşlarda kalırlar. 8-12 yaş grubu kız ve erkek çocukları için ayrı merkezler vardır. Aynı şekilde 13-17 yaş grubundaki kız ve erkek çocukları için de ayrı merkezler vardır.

Refakatsiz çocukların daha sık tespit edildiği İstanbul gibi büyük şehirlerde tespit edilen çocuklar, uzun süre kalacakları kuruluş belirlenene kadar birkaç hafta geçici olarak bir kurumda kalabilirler. Refakatsiz çocuklar genellikle yalnızca refakatsiz yabancı uyruklu çocuklar için tahsis edilmiş kuruluşlara yönlendirilirler, ancak bazen özel durumları gereği Türkiye vatandaşı olan ve koruma ihtiyacı olan çocuklarla aynı kurumlarda kalmaları da söz konusu olabilir.

Her kuruluşun belli bir kapasitesi vardır, örneğin bir kurumda genelde ortalama 20 ila 40 çocuk kalabilir. Kuruluşların fiziksel imkanları değişiklik gösterebilir.

Kurum bakımında olan her refakatsiz çocuğun kendisinden sorumlu bir "danışmanı" vardır. Bu danışman kurumda görevli psikolog ya da öğretmen olabilir. Kurumda kalan çocuğun, ihtiyaçlarını, varsa kurumda yaşadığı zorlukları ve endişelerini öncelikle bu danışmanıyla paylaşması beklenmektedir. Kurum bakımına alındığınızda danışmanınızın kim olduğu size haber verilir ve çoğu zaman kurumla ilgili ilk bilgilendirmeyi de size danışmanınız yapacaktır. Danışmanınız dışında kurumda görevli diğer kişilerden de destek alabilirsiniz.

Refakatsiz çocukların kaldığı kuruluşlar; yaşlarına ve cinsiyetlerine uygun olarak belirlenen, temel ihtiyaçlarının karşılandığı ve koruma ihtiyaçları devam ettiği müddetçe fiziksel ve psikolojik gelişimlerinin desteklenmesine uygun olarak tasarlanmış merkezlerdir. Bu merkezler kısıtlama ya da cezalandırma amacıyla değil, tam tersine koruma ve destekleme amacıyla hayata geçirilmiş merkezlerdir.

18 yaşından küçük kardeşlerim var. Aynı kurumda mı kalacağız yoksa ayrı kurumlara mı yerleştirileceğiz?

18 yaşın altında refakatsiz durumdaki kardeşler söz konusu olduğunda, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yetkilileri bütün kardeşlerin yaş ve cinsiyetlerini gözetererek bir değerlendirme yapar. Refakatsiz çocuk kardeşlerin bir arada kalması Bakanlığın da tercih ettiği bir durumdur.

Yukarıda bahsedildiği gibi 0-7 arası kız ve oğlan bebek ve çocuklar bir arada kalabiliyorken; 8-12 ve 13-17 yaş gruplarında kız çocuklar ve erkek çocuklar yaşlarına ve cinsiyetlerine uygun ayrı merkezlerde kalırlar. Çocukların yaşı, cinsiyeti ve kalınan kurumun kapasitesi izin veriyorsa kardeşlerin bir arada kalması sağlanır. Kardeşlerin bir arada kalmaları mümkün değilse, bu durumda en azından birbirine yakın kurumlarda ya da aynı şehirdeki kurumlarda kalmaları ve bu sayede kardeşlerin birbirleriyle görüşebilmeleri sağlanır.

Refakatsiz bir çocuğum ancak kurum bakımında kalmak istemiyorum. Kendi başıma yaşayabilir miyim?

Bir çocuğun refakatsiz çocuk olduğu yani yaşının on sekizden küçük olduğu ve beraberinde herhangi bir aile üyesi olmadığı resmi makamlar tarafından anlaşıldığında bu çocuğun koruma altına alınması zorunludur. Çocuk buna istinaden yukarıda da bahsedildiği gibi bir kurumda bakım altına alınabilir ve kurumda kalması gerekebilir. Alternatif olarak, çocuğun Türkiye'de bulunan bir akrabası yanında ya da bir koruyucu ailenin yanında kalması uygun görülebilir. Her iki seçenekte de resmi kurumların çocuk için en faydalı seçeneğin ne olacağına karar vermesi gerekir. Refakatsiz olarak tespit edilmiş bir çocuğun Türkiye'deki bir aile üyesinin ya da akrabasının yanında kalmaya başlaması yönünde bir talep varsa Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bu talebi inceler, gerekli gördüğu durumlarda ilgili aile üyesinin veya akrabasının yaşam koşullarına, çocuğun bakımını üstlenip üstlenemeyeceğine dair bir inceleme yapar ve ancak uygun görürse çocuğun kuruluştan ayrılıp ailesi ya da akrabası yanında yaşamasına müsaade eder. Ancak refakatsiz olarak tespit edilmiş bir çocuğun tek başına yaşaması mümkün değildir. Koruma altına alınan çocuklar kurum bakımında ya da varsa, Türkiye'deki bir aile üyelerinin ya da bir koruyucu ailenin yanında kalabilirler.

Kurum bakımına alındım. Ne kadar süreyle bu kurumda kalabilirim?

Refakatsiz çocuklar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kurumlarda 18 yaşlarını doldurana kadar kalabilirler. 18. yaş günlerini takiben kurumdan çıkış işlemleri gerçekleştirilir. Türkiye'de 18 yaşını dolduran herkes yetişkin sayılır.Yetişkin sığınmacı ve göçmenlerin konaklama ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması yani kendi imkanlarıyla ev tutup geçimlerini sağlamaları beklenir.

İstisnai olarak, 18 yaşını doldursalar dahi eğitimine devam eden veya herhangi bir özel durumu olan gençlerin kısa ya da daha uzun süreli olarak kurumda kalmaları mümkün olabilir. Özel durumla kastedilen, örneğin aile birleşimi amacıyla birkaç hafta gibi kısa bir süre içinde Türkiye'den yasal çıkış yapacak gençlerin durumu ya da bir sağlık sorunu olup iyileşme sürecinde olduğu için hemen yurttan çıkıp bir düzen kuramayacak ve bu sebeple bir süre daha kurumda kalma ihtiyacı olan gençlerin durumu gibi istisnai hallerdir. Bu istisnai hallerde de öncelikle kurum kapasitesinin müsait olup olmaması ve koruma kararının mahkeme tarafından uzatılıp uzatılmaması belirleyicidir.

Kuruluşlarda kalan refakatsiz çocukların çoğu 18 yaş sonrası süreçle ilgili, özellikle de nerede yaşayacakları, geçimlerini nasıl sağlayacakları ve takip etmeleri gereken prosedürlerle ilgili birtakım kaygılar yaşamaktadır. Geleceğe yönelik bu kaygılar çok yaygın ve aslında beklenen kaygılardır. Bu türden kaygılarınız varsa öncelikle kaldığınız kurumdaki öğretmenlerinizle ve görevlilerle görüşebilirsiniz. Aynı şekilde, Mülteci Hakları Merkezi'nin refakatsiz çocuk ve gençlere destek verdiği **0549 510 52 06** numaralı hattan ücretsiz destek isteyebilirsiniz.

Kurumda kalırken refakatsiz çocuk olarak hangi hak ve hizmetlerden faydalanabileceğim?

Kurum bakımında kaldıkları müddetçe refakatsiz çocuklar bütün hak ve hizmetlerden ücretsiz olarak faydalanabilirler.

Refakatsiz çocuklar öncelikle barınma hakkına erişim sağlarlar. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı bir kuruluşta 18. yaşlarını doldurana kadar barınabilirler. Bu kuruluşların fiziksel imkanları değişebilmektedir. Bazı kuruluşlarda çocuklar odalarını diğer çocuklarla paylaşmalıdır, bazılarında ise kendilerine özel odalarda kalabilirler. Bu kuruluşlarda çocukların günlük beslenme ve kıyafet ihtiyaçları karşılanır. Ek olarak, bu kuruluşlarda çoğunlukla sürekli bir sağlık personeli de bulunur ve çocukların sağlık sorunları yakından takip edilir. İhtiyaç duyulan durumlarda da çocuklar hastane ve benzeri sağlık kuruluşlarına götürülebilir.

Kurum bakımında kalan çocukların eğitimlerine devam etmeleri de mümkündür. Buna göre kurumdaki danışmanlarının yönlendirmesiyle yaşlarına ve önceki eğitim durumlarına uygun olarak uzaktan ya da örgün eğitime devam edebilirler. Kurumda kalan çocuklara ayrıca cüzi bir miktar cep harçlığı da sağlanmaktadır. Bu harçlık, çocuğun kişisel birtakım ihtiyaçlarını gidermesi için kendisine verilen haftalık ya da aylık meblağdır. Ayrıca kurumlarda çocuklar için dil kursları, sportif faaliyetler, piknik ve benzeri sosyal faaliyetler de gerçekleştirilebilmektedir.

Refakatsiz çocukların başka bazı hakları da vardır. Refakatsiz çocuklar, eğer ülkelerine döndükleri takdirde can güvenlikleri olmayacağını düşünüyorlarsa ve bu yüzden kendi ülkelerine dönmek istemiyorlarsa Türkiye'de sığınma başvurusu yapabilirler. Türkiye kanunlarına göre çocuk ya da yetişkin hiç kimse savaş sebebiyle ya da başka sebeple can güvenliği olmayan bir yere zorla geri gönderilemez. Sığınma hakkıyla ilgili daha fazla bilgi almak için lütfen broşürün devamını inceleyiniz.

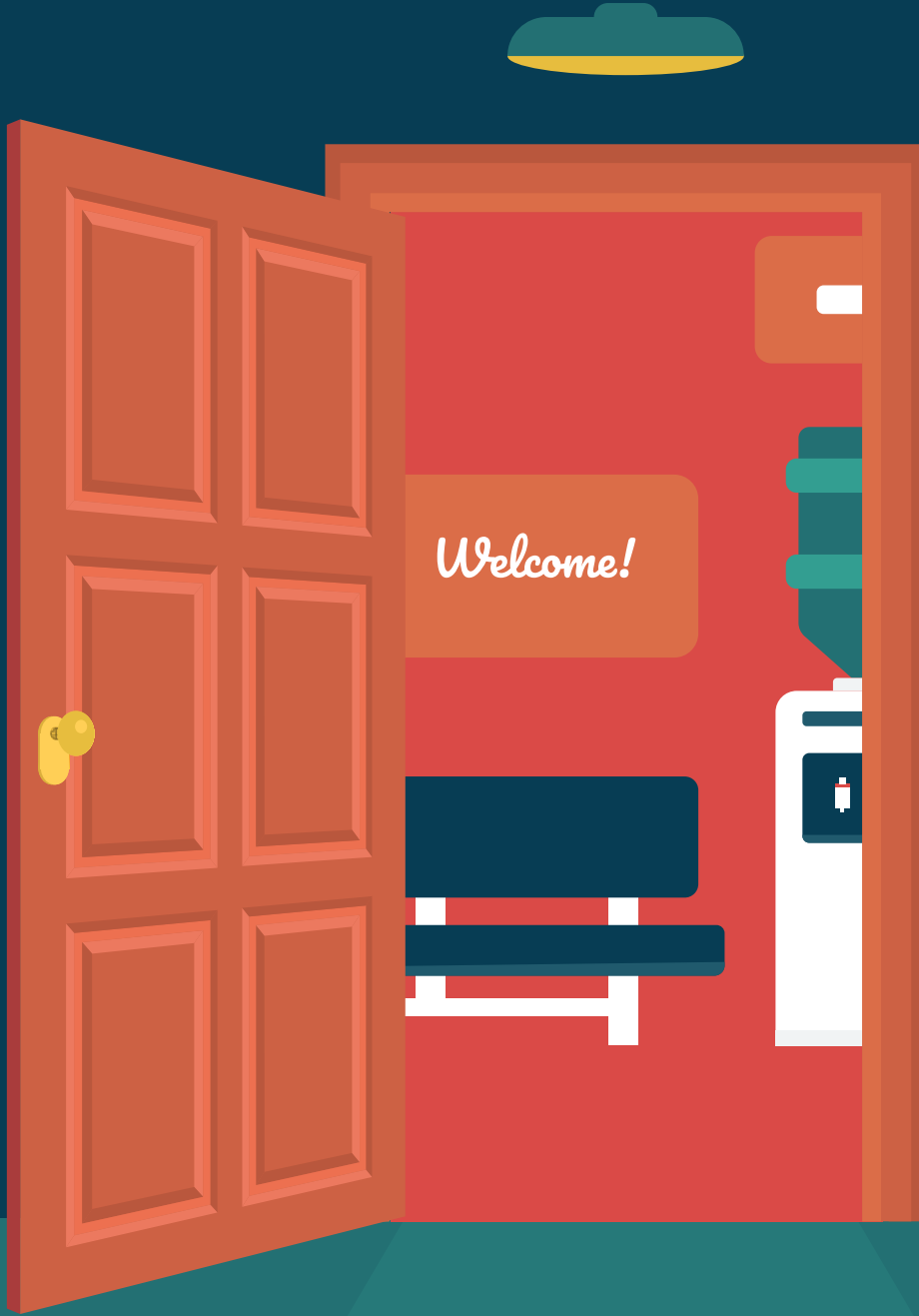

Kurumda kalırken uymam gereken kurallar var mı?

Refakatsiz çocukların kaldığı kurumlarda yaklaşık 20 ila 40 çocuk ve genç bir arada kalmaktadır. Kurumlarda da bu sayıda kişinin birlikte sağlıklı, güvenli ve huzurlu bir şekilde yaşamasını mümkün kılmayı amaçlayan birtakım kurallar vardır. Bu kurallar kurumdan kuruma değişmektedir. Kuruma giriş-çıkış saatleri, ortak alanların kullanımı, yemek saatleri ve temizlik gibi farklı konularda uyulması gereken kurallar olabilir. Kuruma girişte genellikle bu kurallarla ilgili bir bilgilendirme yapılmaktadır. Yine de çeşitli konularda kuralların ne olduğuna dair bilgi almak için kaldığınız kurumdaki sorumlu öğretmenlerinizden ya da sizinle birlikte kalan arkadaşlarınızdan bilgi alabilirsiniz.

Tekrar etmek gerekir ki refakatsiz çocukların kaldığı kurumlar çocukların cezalandırılması ya da hareketlerinin kısıtlanması amacıyla tutuldukları yerler değildir. Aksine çocukların zarar görmeden, güvenle kalabilecekleri ve barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarına erişebilecekleri mekanlardır. Kurum kuralları da birlikte yaşamayı mümkün kılmak ve herkesin güvenliğini sağlamak için koyulan kurallardır.

Kurumda kalıyordum ancak kurumdan izinsiz bir şekilde ayrıldım. Geri dönebilir miyim?

Kurum bakımında kalan refakatsiz çocukların kurumdan izinsiz ayrıldıkları hallerde geri dönmeleri mümkündür. Bunun için en yakın çocuk polisine başvurmak ya da doğrudan terk edilen kuruma ulaşmak gerekir. Çocuğun statüsünde herhangi bir değişiklik olmadıysa, yani halen refakatsizse ve 18 yaşın altındaysa, gerekli sağlık kontrolleri gerçekleştirildikten sonra kuruma tekrar yerleşmesi sağlanır.

Kurum bakımında kalan çocukların kurumdan izinsiz ayrılmaları riskli bir durumdur. Kurum dışında çocuk birtakım kötü niyetli kişilerle karşılaşabilir, zor koşullarda yaşamak zorunda kalabilir. Aynı şekilde, kurum bakımından izinsiz ayrılan çocuklar eğitim, sağlık, barınma, gıda, harçlık vb. haklardan tam anlamıyla yararlanamazlar. Bu sebeplerle kurumdan izinsiz ayrılmak tehlikeli ve zorlayıcı olabilir. Kuruma geri dönmekle ilgili destek almak isterseniz Mülteci Hakları Merkezi'nin **0549 510 52 06** numaralı hattına ulaşabilirsiniz.

Kurumda kalırken çalışabilir miyim?

Refakatsiz çocukların bir işyerinde çalışıp para kazanması hem yabancı uyruklu oldukları için hem de 18 yaşın altında olmaları itibariyle bazı kurallara tabidir.

Öncelikle, Türkiye kanunlarına göre bazı istisnalar hariç 15 yaşını doldurmamış çocukların çalışması yasaktır. Ayrıca kural olarak Türkiye'deki bütün yabancıların çalışmak için öncelikle çalışma izni almaları gerekmektedir. Çalışma izni olmadan çalışmak oldukça riskli bir durumdur çünkü kişiler çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların çözümünde polise ya da ilgili resmi mercilere başvurmakta sorun yaşayabilirler. Ayrıca çalışma izni olmadan çalışanlara para cezası dahil çeşitli yaptırımlar getirilebilir.

Çalışma iznine işveren başvurmalıdır. Çalışma izni, işverenin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na birtakım bilgi ve belgeleri sunması üzerine Bakanlık'ın incelemesi sonucunda karara bağlanır. Kurum bakımında olan çocukların çalışma isteklerini öncelikle kurumdaki danışmanlarıyla görüşmeleri gerekmektedir çünkü ancak kaldıkları kurum yetkililerince müsaade edilirse potansiyel işverenin çalışma izni başvurusunda bulunması mümkündür. Türkiye'de yasal çalışma usulleriyle ilgili bilgi almak için <https://multecihaklari.info> adresinde bulabileceğiniz Türkiye'deki Mülteciler İçin İnternet Bilgi Platformu'muzdaki İşgücü Piyasasına Erişim başlığını inceleyebilirsiniz.

Türkiye'de kurum bakımında kalan çocukların çalışma izni edinip bir işte çalışması çok yaygın bir durum değildir. Çalışma izni almanın zorlukları bir yana refakatsiz çocukların eğitimlerine devam etmeleri, mesleki ya da akademik eğitimlerini tamamladıktan sonra iş hayatına girmeleri teşvik edilmektedir. Eğitim hakkına erişimle ilgili sorularınız için bu içerikteki soruları ve ilaveten <https://multecihaklari.info> adresinde bulabileceğiniz Türkiye'deki Mülteciler İçin İnternet Bilgi Platformu'muzdaki Eğitim başlığı altındaki içeriği inceleyebilirsiniz.

Ancak örneğin çocuğun eğitim aldığı kurum bir Mesleki ve Teknik Öğretim Lisesi ise ve bu nedenle bir staj yapması gerekli ise okulu ve danışmanı aracılığıyla gerekli izinler alınarak çocuk derslerinin bir parçası olarak derslerine engel olmayacak şekilde çalışabilir.

Başka ülkelerde yaşayan aile üyelerimle bir araya gelmek üzere aile birleşimi başvurusu yapmak istiyorum. Bunun için ne yapmam gerekiyor?

Farklı ülkelerdeki aile üyelerinin bir araya gelmelerine aile birleşimi denir. Aile birleşimi için aslen aile üyeleri hangi ülkede bir araya geleceklerse o ülke yetkililerinin buna izin vermesi, o ülke dışında bulunan aile üyelerine seyahat için vize sağlaması gerekmektedir. Hangi aile üyelerinin bir araya gelmesine izin verildiği, başvuru için ne gerektiği gibi hususlar ülkeden ülkeye değişmektedir.

Bununla birlikte genellikle refakatsiz çocukların ebeveynleriyle ve eşlerin birbirleriyle bir araya gelmelerine izin verilmektedir. Bazı ülkelerde refakatsiz çocukların kendileri gibi refakatsiz çocuk olan kardeşleriyle ya da yetişkin kardeşleriyle ya da birinci dereceden yakın akrabaları (amca, dayı, hala, teyze, büyükanne ve büyükbaba) ile bir araya gelmeleri mümkün olabilir. Burada yakınlık derecesi kadar varış ülkesindeki aile üyesinin statüsü, gelir durumu gibi şartlar da göz önüne alınır.

Aile birleşim süreçleriyle ilgili en sağlıklı bilgi varış ülkesinin konsolosluklarından ya da bu alanda hizmet veren sivil toplum kuruluşlarından ya da avukatlardan alınabilir. Aile birleşimi süreçleriyle ilgili bilgi ve destek almak için Mülteci Hakları Merkezi'nin **0549 510 52 06** numaralı hattına ulaşabilirsiniz.

Kurumda kalırken eğitimime devam edebilir miyim?

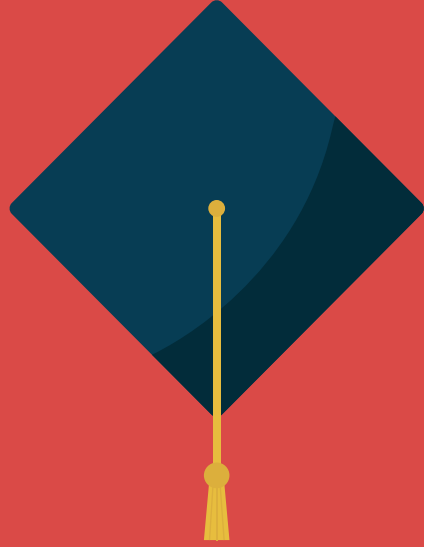
Türkiye’de eğitim temel bir haktır ve eğitimine devam etmek isteyen herkes her yaşta eğitime devam edebilir. Kurum bakımında kalan çocuklar da eğitimlerine devam edebilirler. Eğitiminize devam etmek istiyorsanız bunu muhakkak kaldığınız kurumdaki danışmanınıza söylemelisiniz.

Türkiye’de okula devam etmenin iki yolu vardır: birincisi örgün eğitim denilen, okulda diğer öğrencilerle birlikte derslerin takip edilmesi yöntemidir; ikincisi ise açıktan eğitim denilen çocuğun internetten birtakım ders kayıtlarını izlemesi, çalışması ve sonra belirlenen sınav tarihlerinde sınavlara girerek sınıfını geçmesine dayanan yöntemdir.

6-14 yaş aralığındaki çocukların zorunlu ilk okul ve orta okul eğitimini örgün bir biçimde, yani okulda almaları gerekmektedir. Sadece 14 yaşından büyükler ilk okul ve orta okul eğitimini uzaktan alabilirler. İlk okul ve orta okulu tamamlamış 14-18 yaş arasındaki gençler örgün ya da uzaktan bir şekilde lise eğitimine devam edebilirler.

Türkiye’de eğitime devam etmek isteyen çocuklar için ilk konu hangi sınıftan eğitimlerine devam edeceklerini tespit etmektir. Daha önce okula gitmişlerse önceki öğrenimlerini belgelemeleri, özellikle en son hangi sınıfı tamamladıysa buna ait karnelerini kaldıkları kurum yetkilileriyle paylaşmaları kolaylık sağlayacaktır. Önceki eğitim durumunu belgeleyemeyen çocuklar için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından seviye tespit değerlendirme yapılır ve sınıf belirlenmesi buna göre yapılır.

Türkiye’de eğitim dili Türkçedir. Henüz Türkçe konusunda kendini yeterli hissetmeyen çocuklar öncelikle dil eğitimine odaklanan ve adına “uyum sınıfı” denilen sınıfa yönlendirilebilirler. Bir ya da iki sömestr sonunda kendi sınıflarından eğitimlerine devam edebilirler.

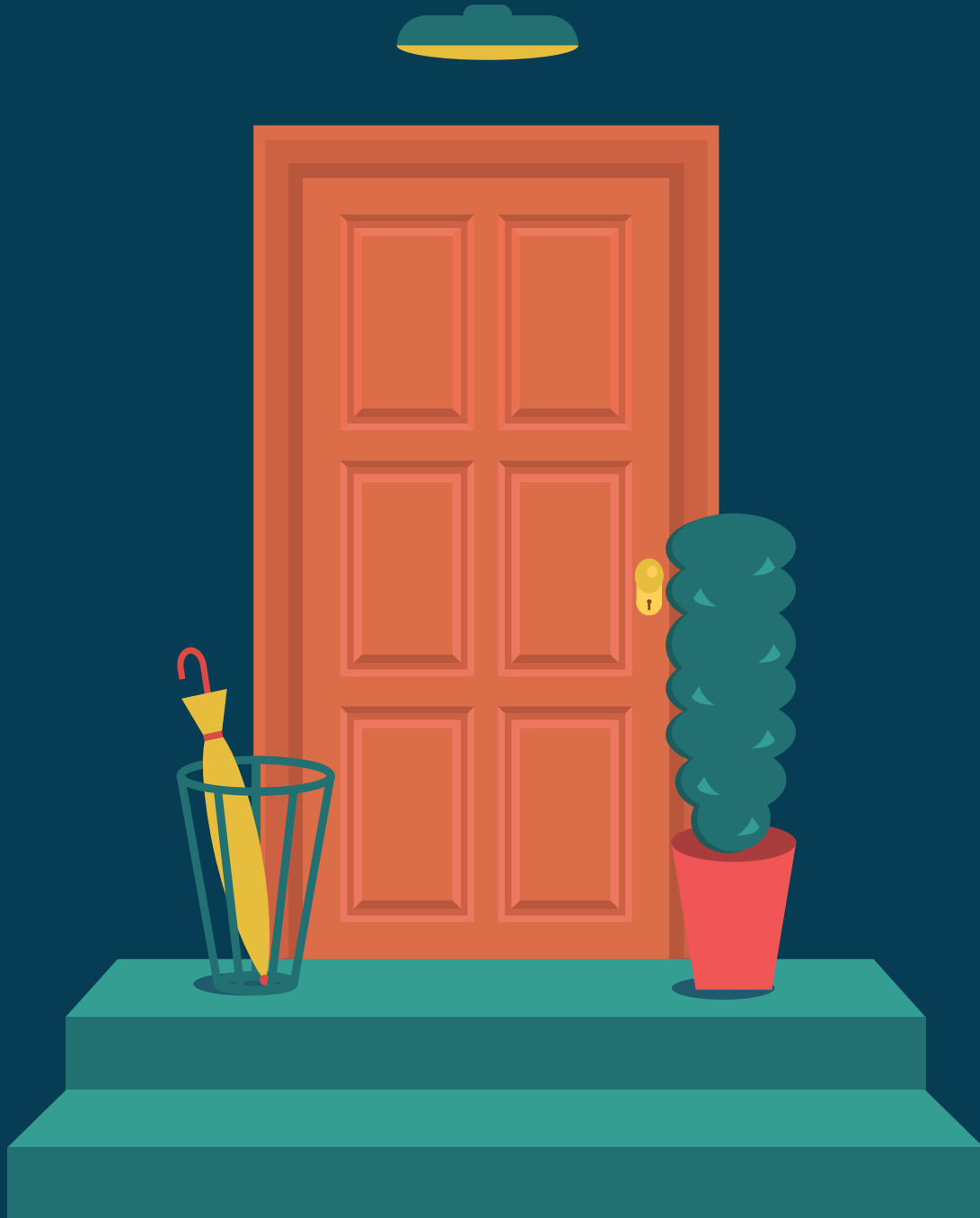

Türkiye’de üniversiteye gidebilir miyim?

Türkiye’de üniversiteye gidebilmenin ön koşulu lise mezunu olmaktır. Liseyi tamamlar ve üniversiteye giriş koşullarını karşıyorsanız Türkiye’de üniversite eğitimi alabilirsiniz. Üniversiteye giriş koşulları arasında en önemlilerinden biri, yabancı öğrenci sınavında (YÖS) okumak istediğiniz üniversitenin istediği başarıyı göstermektir.

Türkiye’de üniversite eğitimi konusunda daha fazla bilgi almak için <https://multecihaklari.info> adresinde bulabileceğiniz Türkiye’deki Mülteciler İçin İnternet Bilgi Platformu’muzdaki Eğitim kısmında yer alan bilgileri inceleyebilirsiniz.

Ülkeme geri dönmeye korkuyorum. Türkiye’de sığınma başvurusu yapabilir miyim?

Ülkesine savaş ya da başka sebeplerle zarar göreceğinden korktuğu için geri dönemeyecek olan kişiler ülkelerine geri dönmek istemediklerini Türkiye’deki resmi makamlara iletebilirler. Buna sığınma başvurusu yapmak adı verilir. Sığınma talebi kişinin bulunduğu ildeki İl Göç İdaresi Müdürlüğü’ne yapılır.

Türkiye Devleti Suriye’de son on yıldır devam eden savaş ortamı sebebiyle Suriye’den Türkiye’ye gelen kişilere “geçici koruma” olarak isimlendiren bir statü vermektedir. Bu sebeple Suriye’den gelen kişilerin sığınma başvurusu yapmalarına geçici koruma başvurusu yapmak denir. Geçici koruma başvurusunda bulunacak refakatsiz çocukların kayıt esnasında eğer yanlarındaysa Suriye’den getirdikleri kimlik belgelerini sunmaları faydalı olacaktır.

Suriye dışındaki ülkelerden Türkiye’ye gelen kişilerin yaptıkları sığınma başvurusuna ise uluslararası koruma başvurusu denir. Uluslararası koruma başvurusunda kişilerden ülkelerine neden geri dönemeyeceklerini detaylı bir biçimde anlatmaları istenir. Uluslararası koruma başvurusunda bulunacak refakatsiz çocukların da kayıt esnasında ülkelerinden getirdikleri kimlik belgelerini ve ülkelerine geri dönmekten korkmalarına sebep olan durumlarla ilgili varsa belgelerini İl Göç İdaresi Müdürlüğü yetkilileriyle paylaşmaları faydalı olacaktır.

Geçici koruma veya uluslararası koruma kaydıyla ilgili ya da takip eden süreçlerle ilgili ücretsiz bilgi ve destek almak isterseniz Mülteci Hakları Merkezi’ne **0549 510 52 06** numaralı hattan ulaşabilirsiniz.

Türkiye’de sığınma başvurusu yapan kişilere sağlanan haklar nelerdir?

Türkiye’de sığınma başvurusu yapmak, aslında yukarıda bahsedildiği gibi Suriyeli uyruklu kişilerin geçici koruma başvurusu yapması, diğer uyruklardan kişilerin ise uluslararası koruma başvurusu yapması anlamına gelmektedir.

Türkiye’de geçici koruma ya da uluslararası koruma başvurusu yapan kişiler başvuruları değerlendirilene ya da nihai olarak reddedilene kadar ülkelerine zorla geri gönderilmeme hakkına sahiptirler. Bu sebeple ülkelere savaş ya da başka sebeplerle geri dönmekten korkan kişilerin uygun sığınma prosedürüne bir an önce erişmeleri çok önemlidir. Aynı şekilde, Türkiye’de geçici koruma ya da uluslararası koruma kaydı yaptıran kişiler kendilerine verilen geçici koruma kimlik belgesi ya da uluslararası koruma başvuru sahibi kimlik belgesi ile Türkiye’de yasal kalış imkânı elde ederler. Bu belgelerin geçerlilik süresi boyunca kişiler Türkiye’de yasal olarak kalmaya devam edebilirler.

Bunun dışında, geçici koruma ve uluslararası koruma kişilere çeşitli haklara erişim imkânı sağlar:

Geçici koruma kaydını tamamlamış Suriyeli mülteciler Türkiye’de eğitim ve sağlık gibi temel hak ve hizmetlerden ücretsiz olarak faydalanabilirler. Aynı şekilde sosyal yardımlardan da mevcut imkanlar ve öncelikler çerçevesinde faydalanmaları söz konusu olabilir.

Uluslararası koruma başvurusu yapmış ya da statü almış diğer uyruklardan kişiler, eğer ödeme güçleri bulunmuyorsa uluslararası koruma başvurusu yaptıkları tarihten itibaren bir yıl süreyle sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabilirler. Bu sürenin sonunda bazı istisnai durumdaki kişiler hariç sağlık giderlerini kişilerin kendilerinin karşılaması esastır. Aynı şekilde, kişiler eğitim hakkından da ücretsiz olarak faydalanabilirler. Ayrıca sosyal yardımlardan imkanlar ve öncelikler çerçevesinde faydalanmaları mümkün olabilir. Başvurularının değerlendirilmesi sonucunda şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü alan kişiler, statüleri uyarınca bazı ilave hak ve imkanlar elde edebilirler.

Bu hakların çoğu ve hatta başka bazı haklar koruma altına alınan refakatsiz çocuklara zaten refakatsiz çocuk oldukları için sunulan haklardır. Bu sebeple, refakatsiz çocuklar henüz bir sığınma prosedürüne kayıt yaptırmamış olsalar dahi burada anılan ve anılmayan birçok haktan sadece çocuk oldukları için faydalanabilirler.

Geçici koruma ya da uluslararası koruma başvurumu 18 yaşımı doldurup kurum bakımından ayrıldıktan sonra yaparsam ne olacak?

Geçici koruma ya da uluslararası koruma başvurusu kişi 18 yaşını doldurup kurum bakımından ayrıldıktan sonra da gerçekleşebilir. Hatta bazı durumlarda İl Göç İdaresi Müdürlüğü bir çocuğun ülkesine geri dönüş korkusunu ifade etmekte zorlanabileceğini göz önünde bulundurarak kayıt ve statü belirleme mülakatının 18 yaş sonrasında gerçekleştirilmesini isteyebilir.

Ülkesine savaş ve zulüm görme korkusu sebebiyle geri dönemeyecek olan ve bu sebeple Türkiye’de geçici koruma ya da uluslararası korumaya başvuracak refakatsiz gençlerin bu başvuruyu gecikmeden, kurumdan çıkar çıkmaz yapmaları çok önemlidir çünkü bu prosedürlere başvurmak kişilerin Türkiye’de yasal olarak kalmasının tek yoludur. Kurumdan ayrıldıktan sonra bu prosedürlere kayıt yaptırana kadarki süre ne kadar uzarsa kişilerin Türkiye’de düzensiz durumda olmaktan ötürü karşılaşılabilecekleri riskler de o kadar artar.

Kurum bakımından ayrılmak üzere olan refakatsiz çocukların 18 yaş sonrası süreçlerle ilgili, özel olarak da kurum sonrası yaşam ve onları bekleyen hak ve yükümlülüklerle ilgili bilgi sahibi olmaları çok önemlidir. Kurum bakımı sonrası süreçlerle ilgili broşürün devamında daha fazla bilgi bulabilirsiniz.

Yakında 18 yaşımı dolduracağım ve kaldığım kurumdan ayrılmam gerekecek. Kurumdan ayrıldıktan sonra beni neler bekliyor?

Kurum bakımında olan çocukların 18. yaş günleri, bir diğer deyişle kurumdan ayrılma vakitleri yaklaşırken kurum sonrası yaşamlarına hazırlık yapmaları önemlidir. Kurum sonrası süreçlerle ilgili olarak öncelikle kurumdaki danışmanınızdan bilgi alabilirsiniz. Mülteci Hakları Merkezi'nin **0549 510 52 06** numaralı hattından da bilgi ve destek alabilirsiniz.

Kurum sonrası süreçte gençleri ilgilendiren en acil ve önemli hususlardan biri barınma konusudur. Türkiye'de yetişkin sığınmacı ve göçmenlerin barınma ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması beklenmektedir. Kurumdan ayrılacak gençlerin halihazırda geçici koruma ya da uluslararası koruma kaydı yaptırdıkları ya da yaptırabilecekleri bir şehirde ev tutmaları gerekmektedir. Henüz geçici koruma ya da uluslararası koruma kaydı yaptırmamış gençler kurum bakımından ayrılmadan önce kurumdaki danışman hocalarından ve buldukları ilin İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden kayıt yaptırabilecekleri şehirler konusunda bilgi alabilirler. Yukarıda da belirtildiği gibi, kişinin geçici koruma ya da uluslararası koruma kaydını yaptırmaması Türkiye'deki kalışının yasal hale gelmesi ve kişinin eğitim ve sağlık başta olmak üzere haklara erişim sağlayabilmesinin ön koşuludur.

Kurumdan ayrıldıktan sonra ev tutmak, eşya satın almak ve evin çeşitli masraflarını karşılamak oldukça maliyetli bir durumdur. Bu sebeple aynı kurumda birlikte kalmış gençler benzer zamanlarda kurumdan ayrılıyorsa birlikte ev tutup masrafları paylaşmayı tercih edebilirler. Kurum bakımından ayrılan gençlerden bilhassa eğitimine devam edenler için çeşitli kurumların sınırlı da olsa bazı nakit yardım imkanları olabilmektedir. Bu programlarla ilgili bilgi almak için Mülteci Hakları Merkezi ile iletişime geçebilirsiniz.

Kurumdan ayrılan gençlerin gerek resmi makamlarla ilgili süreçlerde gerekse kendi hayatlarıyla ilgili konularda kendilerinin sorumluluk alması beklenmektedir. Buna göre, kurumdan ayrıldıktan sonra en kısa süre içinde Göç İdaresi kaydınızı yaptırmak, kayıtlı olduğunuz il sınırları içinde yaşamak, eğer düzenli bir bildirim yükümlülüğünüz varsa belirtilen aralıklarda belirtilen adreste bildirimde bulunmak dahil bütün yükümlülüklerinizi kendiniz takip etmelisiniz. Aynı şekilde, eğitim ve sağlık dahil haklara erişimle ilgili konularda da takipleri kendinizin yapması gerekecektir. Gerek kurum bakımı esnasında gerek kurumdan ayrıldıktan sonra Türkiye'de yabancıları ilgilendiren süreçlerle ilgili hukuki bilgi ve destek almak için Mülteci Hakları Merkezi'ne ulaşabilirsiniz.

BMMYK bana sığınma başvurum konusunda yardımcı olabilir mi?

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği 10 Eylül 2018 tarihinden itibaren Türkiye’de sığınma başvurusunda bulunan kişilerin kayıtlarını almayı durdurmuştur. Türkiye’de geçici koruma başvurusu yapacak Suriye vatandaşlarının ve uluslararası koruma başvurusu yapacak diğer uyruklardan kişilerin buldukları ilin İl Göç İdaresi Müdürlüğü’ne müracaat etmeleri gerekmektedir.

Mülteci Hakları Merkezi ne iş yapar? Mülteci Hakları Merkezi bana hangi konularda yardımcı olabilir?

Mülteci Hakları Merkezi (MHM), İstanbul merkezli bir sivil toplum kuruluşudur. MHM, devlet kurumlarından ve Birleşmiş Milletler kurumlarından bağımsızdır ve Türkiye’de bulunan her yaşta ve her uyruktan yabancıya Türkiye’deki koruma prosedürleriyle ilgili ücretsiz bilgi, danışmanlık ve destek sunar. Buna göre, MHM, Türkiye’deki yabancılara, geçici koruma ve uluslararası koruma prosedürleriyle ilgili, kayıt ve takip eden aşamalar ile sınır dışı, idari gözetim ve haklara erişim konularında bilgi, danışmanlık ve destek hizmetleri sunmaktadır.

Mülteci Hakları Merkezi danışanlarının paylaştığı her türlü bilgi ve belge kurumun gizlilik taahhütleri çerçevesinde ele alınır. Buna göre kuruma ulaşan danışanların paylaştığı hiçbir bilgi ve belge kişinin açık onayı ve bilgisi olmadan hiçbir kişi ve kurumla paylaşılmaz.

Mülteci Hakları Merkezi refakatsiz çocuklara ve yakın zamanda 18 yaşını doldurmuş refakatsiz gençlere birtakım ilave destekler sunmaktadır. Buna göre refakatsiz çocuk ve gençler hususi olarak onlara tahsis edilmiş olan **0549 510 52 06** numaralı telefonda hafta içi her gün 10.00 ila 17.00 saatleri arasında MHM ile iletişime

geçebilirler. Bu hata Türkçe, İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça dillerinde ulaşmak mümkündür.

MHM, refakatsiz çocuklar için refakatsiz çocuk olarak tespit edilip kurum bakımına alınma sürecinde bilgilendirme ve eşlik desteği sunabilmektedir. Ek olarak, refakatsiz çocuk ve gençlerin üçüncü ülkedeki aile üyeleriyle bir araya gelmelerine ilişkin danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Bunların yanı sıra, refakatsiz çocuk ve gençler MHM’ye Türkiye’deki kayıt süreçleriyle ilgili, eğitim ve sağlık başta olmak üzere haklara erişimde yaşayabilecekleri zorluklarla ilgili ulaşabilirler.

**Mülteci Hakları Merkezi
Refugee Rights Turkey**

Refik Saydam Cad. Dilber Apt. No: 39 Kat: 4 D: 11
34440 Şişhane, Beyoğlu - İstanbul

T: 0 850 218 48 30

T: +90 212 292 48 30

F: +90 212 292 48 33

E: info@mhd.org.tr

Türkiye'de yaşayan mülteci ve sığınmacılar için hazırladığımız bilgi kitapçıkları ve videolarımızın tamamına kurumsal internet sitemizin Yayınlar bölümünden:

<https://www.mhd.org.tr>

veya "Türkiye'deki Mülteciler İçin İnternet Bilgi Platformumuzdan" erişebilirsiniz:

<https://multecihaklari.info>

<https://refugeerights.info>